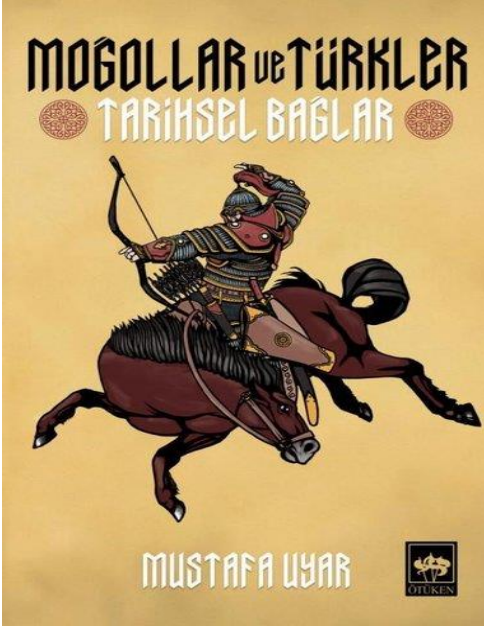

MOĞOLLAR VE TÜRKLER TARİHSEL BAĞLAR

UYAR, Mustafa (2020), *Moğollar ve Türkler Tarihsel Bağlar*, İstanbul: Ötüken
Yayımları, s.115, ISBN: 978-605-155-953-7

Ayşe Beyza ERCAN*

Cengiz İmparatorluğu Hakkında İlk Tarih Kayıtları isimli kitabın yazarı ve Moğol Dönemi İran'ında Kadın ile *Tabakât-ı Nâsirî Moğol İstilasına Dair Kayıtlar* başlı kitapların çevirmeni Doç. Dr. Mustafa Uyar, Moğol tarihi çalışan araştırmacıların çalışmalarına sıklıkla başvurduğu bir isimdir. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Öğretim üyesi olan ve çalışmalarını ağırlıklı olarak Moğolların siyasi ve sosyal tarihi üzerinde şekillendiren Mustafa Uyar'ın son kitabı *Moğollar ve Türkler*

* Öğr. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi Ardahan İnsani Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü Ardahan/ Türkiye, aysebeyzaercan@ardahan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0464-2716>.

Tarihsel Bağlar ismini taşımakla birlikte Moğol-Türk ilişkileri konusunda güncelliğini yitirmeyen soruların ve konuların cevaplarını açıklamaktadır.

Kitap, Ağustos 2020 tarihinde Ötüken Yayınları tarafından İstanbul basımı olarak neşredilmiştir. Uyar'ın bu kitabı, kısa bir önsöz ve makale niteliğinde bir giriş, kitabın arkasındaki zengin bir kaynakça ve dizin ile birlikte 115 sayfadan oluşmaktadır. Eserin en sonunda "İlhanlı Devleti'nden Papalık'a Gönderilen Uygurca Harflerle Yazılmış Bir Mektup" başlığında kuşe kağıda basılmış orijinal nüshanın renkli baskısı bulunmaktadır. Kitap, Proto-Moğol ve Türk ilişkileri, "Cengiz Han ve Moğollar Türk Müdür?" Sorusu Üzerine, Moğol İmparatorluğu Bürokrasisinde ve Ekonomisinde Türkler, Moğolların Ortadoğu'daki Dönüşümünde Türk Etkisi: Moğolların İslamlaşmasında Türk Çevrelerinin ve Türk Din Anlayışının Rolü isimli alt başlık, Moğollar Anadolu'da: Moğollara Tabilik Döneminin Başlaması: Köseadağ Savaşı ve Moğolların Anadolu Selçuklu Devleti'ni Doğru'dan Yönetimi alt başlıkları ve son olarak Osmanlı İmparatorluğu Kurumları Üzerinde Moğol Etkileri isimli başlıklardan oluşmaktadır. Yer yer görsellerle çekici hale getirilen kitap ayrıca yukarıda sayılan konular için siyah bir sayfada ana başlık verilerek gösterilmiş bunlar da kitabın daha düzenli görünmesini sağlamıştır. Başarılı olan kitabın imajına Ceyhun Durmaz tarafından yapılan kapak tasarımı ve Damla Acar'ın düzenlediği dizin ve tertip de ayrıca bir katkı sağlamıştır. Zannımızca, şekil itibariyle bahsetmemiz gereken kısım "İçindekiler" sayfasıdır. Konu başlıklarının koyu renk ile gösterilmesi veyahut alt başlıkların daha belirgin hale getirilmesi bu bölümü daha anlaşılır kılabildi.

Kitabın kapağı ve muhtevâsı kitabın kapsamı bakımından tutarlılık arz etmektedir. Yazar, kitabının başlığında ifade ettiği gibi, kitabı boyunca Türkler ve Moğollar arasındaki bağ, etkileşim ve benzerlik üzerinde durmuştur. Yazar, bilgi vermekten ziyade, güncelliğini yitirmeyen soruların cevaplarını analitik bir bakış açısıyla vermeye çalışmıştır. Kitabın giriş kısmında yazar bu kitabı neden yazdığı ya da yazma ihtiyacı duyduğunu okuyucuya açık bir şekilde açıkladıktan sonra *Türkler ve Moğol kökenli toplulukların 10. yüzyıla kadar birlikte yaşadıklarını ve çok boyutlu kültürel ve siyasi ilişkiler geliştirdiklerini* yazmıştır (Uyar, 2020: 9). Yine giriş kısmında Türkler ve Moğolların dil konusundaki etkileşimine sözcük benzerlikleri vererek değinmiştir. Bu görüşlere ek olarak bizim de eklemek istediğimiz etkileşim örneği Türkçe'de kullanılan -tay eki ile ilgilidir. Türkçe'ye geçen bu ek Moğolcadan alınan bir ektir. 1940-1980 yılları arasında var olan Türkçe'nin sadeleştirme hareketleri esnasında Türkçe'nin yapısına dikkat edilmeden yapılan çalışmalar esnasında yeni kelimeler türetilmeye çalışılmış,

bunun sonucunda da Türkçe'nin gramerinde düzensizliklere sebep olmuştur. Moğolca'da yer alıp Türkçe'de yer almayan -tay eki buna en güzel örnektir. -tay ekiyle birlikte üretilip günümüz Türkçe'sinde yer alan "Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Çalıştay vb." kelimeler ortaya çıkmıştır.¹ Burada çok güzel bir konuya değinen yazarın verdiği örnek sayısını çoğaltması okuyucunun konu hakkında daha fazla aydınlanması için daha iyi olabilirdi.

Kitabın ilk başlığı Moğol tarihi için karanlık olan bir dönemi ele almaktadır. "Proto-Moğol ve Türk İlişkileri" başlığı taşıyan bu bölümde genel hatlarıyla Proto-Moğollar hakkında bilgiler ve analizler mevcuttur. Kitabın tanıtım yazısında da bahsedildiği gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun kurumlarına yansıyan Moğol etkilerine temel başlıklar üzerinden yol gösterici bir özet sunulmuştur. Ayrıca, Moğol tarihi çalışan ve çalışacaklar için bir rehber kitap amacı taşıyan bu kitap, bölüm başlığından da anlaşılacağı üzere kronolojik bir düzen izlenerek hazırlanmıştır.

Kitabın ikinci başlığı, yazarın da ifade ettiği gibi güncel ve sıklıkla karşı karşıya kalınan bir konuya değinmektedir. "Cengiz Han ve Moğollar Türk Müdür? Sorusu Üzerine" başlığını taşıyan bu bölüm bizce kitabı diğer Moğol Tarihi kitaplarından ayıran en değerli bölümdür. Çünkü bu soru alanın uzmanlarınca cevaplanır ancak genellikle sözlü olarak kalır, bir metin altında kayıtlı yorum, bilgi ve analizlere ulaşmak çok mümkün değildir. Yazar, bu sorunun asıl cevabını Henry Hole Howorth'un *History of Mongols* isimli muazzam eserinden bir metinle cevaplamayı tercih etmiştir. Bu bölümde, Cengiz Han'ı Türk zannedenlerin yanlıgısının sebebini Cengiz ve Timuçin/Temuçin isimlerinin Türkçe'de çok kullanılan isimlerin olmuş olmasına bağlamaktadır. Zaten İslam ve Türk dünyasına bu kadar zarar veren bir kişinin Türk topraklarında çocuklara isim olarak verilmesi bir tarih bilmecesi ya da sosyolojik bir vaka değil midir? Kanımızca, kesinlikle öyledir. Ancak, okuyucunun bu başlığı okurken beklediği cevap niçin Müslüman alemine bu kadar zararı olan bir hükümdarın isminin bir Türk emiri olan Timur yerine daha fazla kullanıldığına açıklanmasıdır. Yazarın, "Cengiz Han Türk olmadığını anlamamızı zorlaştıracak derecede Türk'tür" (Uyar, 2020: 31) cevabı aslında çok yeterli bir cevap olmakla birlikte vermiş olduğu güç algısından ötürü sahiplenilmesinin nedeninin açıklanmaması itibariyle eksiktir. Çünkü namını dört düvele salmış olan Cengiz Han ve Moğollar, fetih ve fütihat hareketleri esnasında ulaştığı coğrafyalarda bugün hakimiyetlerini devam ettiren bazı siyasi teşekküllerin ulusal kimlik inşalarının temelini oluşturmuştur. Bunun

¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Şahap Bulak, "Türkçe'nin Sadeleştirilmesinde Yanlış Ek Kullanımı veya Eklerin Yanlış Kullanımı", *The Journal of Academic Social Science Studies*, vol. 6/3, 2013, s. 71.

en güzel örneği Japon ulusal kimliğinin inşasında ulusun kurulmasında etkili olan görüşlerden birinin de Moğollara dayandırılmasıdır. Moğolların Kubilay Han döneminde Çin'i tamamen işgal ederek Japonya üzerine kadar ilerledikleri, ancak başarılı olamamalarına rağmen büyük bir hezimete de uğramadıkları bilinen bir gerçektir.² Görüş ilk ortaya çıkışından bugüne şekil değiştirse de bu görüşe göre Cengiz Han'ın aslında bir Japon Savaşçısı olduğu³ iddia edilmiş, Ural-Altay dil ailesine mensup olan Japoncanın aynı dil ailesine mensup Moğolca ile ortak ifadeleri de bu görüşe gösterilen dayanaklardan biri olmuştur.⁴ Ulusal kimlik inşasında iddia edilen bu durumun pek tabii egemenlik ve güç anlayışlarına dayandırılmaya çalışılacak bir milli bilinç anlayışında görüş olarak ortaya atılması bizce; yüzyıllar evvel yaşamış ve sınırları kıtaları aşmış bir imparatorluk olan Moğolların dünya tarihinde yaratmış oldukları güç algısıyla doğrudan ilgilidir.

Kitabın üçüncü başlığı “Moğol İmparatorluğu Bürokrasisinde ve Ekonomisinde Türkler” ismini taşımaktadır. Bu bölüm oldukça geniş bir çalışma konusu olduğu halde yazar bunu büyük bir ustalıkla ve derli toplu bir şekilde okuyucuya sunmayı başarmıştır. Bu bölümde özellikle Türklerin Moğol toplumunda sadece askerî güç olarak değil, vergi tahsildarlığı (*darugaçi*), kâtiplik, yargıçlık (*yarguçi*) ve din adamı olarak görev aldıklarını görebiliyoruz. Bu bölümde ağırlıklı olarak yabancı kaynakları atıf gösteren yazar, bu alanı çalışan araştırmacılara yeni bir bakış açısı kazandırabiliyor.

Kitabın bir sonraki başlığı “Moğolların Ortadoğu'daki Dönüşümünde Türk Etkisi” adı altında olup bir alt başlıktan oluşuyor. Yazar aslında 18 sayfada anlattığı ve konuyla alakalı çeşitli görseller koyduğu bu bölüme iki başlık koymuştur. Kitabın 39. sayfasında yer alan ana başlığın hemen arkasındaki sayfa yine siyah renkte olup boşdur. Hemen akabinde de “Moğolların İslamlaşmasında Türk Çevrelerin ve Türk Din Anlayışının Rolü” isimli yeni bir başlık bulunmaktadır. Aslında her ikisi de muhtevâ bakımından aynı anlama geldiği

² Moğolların Japonya Seferleri hakkında şu çalışmalara bakılabilir: Burak Çınar, “Moğolların İkinci Japonya Seferi, Kyushu 1281”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 10, 2009, s. 37-55; Shuo, Zuikei, Charlotte von Verschuer, “Japan's Foreign Relations 1200 to 1392 A.D.: A Translation from Zenrin Kokuhoiki”, *Monumenta Nipponica*, vol. 57, no. 4, 2002, s. 413-445; Stephen Turnbull, *Genghis Khan & the Mongol Conquest, 1190-1400*, Oxford 2003; Stephen Turnbull, *The Mongol Invasion of Japan 1274 and 1281*, New York 2010.

³ Junko Miyawaki- Okada, “The Japanese Origin of the Chinggis Khan Legends”, *Inner Asian*, vol. 8, no.1, 2006, s. 123.

⁴ Gaye Yavuzcan, “Japon Ulusal Kimliğinin İnşasında Moğollara Dair Söylemler”, *Timurlu Tarihine Adanmış Bir Ömür 75. Doğum Yılında Prof. Dr. İsmail Aka'ya Armağan*, ed. Musa Şamil Yüksel, Ankara 2017, s. 477-488.

için yazarımız, diğer bölümlerde yaptığı gibi direkt metni yazmaya başlasaydı daha iyi olabilirdi. Bu başlıkta, yazar Moğolların İslam ile müşerref oluşlarını ve tarikat ehli olan Moğol hükümdarlarını tanıtıyor. Hakkında yeterince çalışma yapılmayan *Kübreviyye* ve *Ahmediyye* gibi tarikatlardan bahsederken konu ile ilgili birçok terimi okuyucuya sunuyor. Yeni bilgilerin ve görüşlerin yer aldığı bu değerli başlıkta belki terimlerin açıklamasının dipnot halinde okuyucuya verilmesi daha iyi olabilirdi. Tabii kitabın amacı, okuyucuya Moğol-Türk etkileşimini vermek olduğu için yazar konudan sapmak istememiş olabilir. Bu başlığı kitap için özel kılan kısım şahsımızca ana kaynakların sıkça ve yerinde kullanılmasıdır. Çok bilinmeyen yönleriyle Kemâlüddîn Abdurrahman el-Kevâşî'nin İlhanlı Ahmed Tegüder/Teküdar (1282-1284) üzerindeki etkilerinin anlatılmasını buna örnek olarak verebiliriz (Uyar, 2020: 45). Yine aynı şekilde kanaatimizce Moğollardaki din konusunun yeteri kadar çalışılmadığını kabul edersek, bu bölümde yazarın cevap aradığı soruların ve o sorulara verdiği cevapların sosyal bilim araştırmacılarına yeni bir ufuk açacağına inanıyoruz. Başlık altında Kemâlüddîn Abdurrahman el-Kevâşî'nin *heterodoks*⁵ gruplara yakınlığı konusundaki değerli görüşleri bu yargımızı desteklemektedir. Bahsi geçen başlık, yazarın en uzun tuttuğu ve önemli bilgileri içeren başlıklardan biri olup, Ahmet Teküder'in İslam ile münasebetlerinin yanı sıra Türkçe bildiği ve çocuklarına Türkçe isimler verdiği gibi ilgi çekici bilgilerle doludur (Uyar, 2020: 48). Bu başlık altında özellikle Müslümanlığı kabul eden ve Müslüman olmasa dahi İslam'a karşı olumlu tavırları olan yöneticilerin (Berke Han, Töde Möngke, İlhanlı Tegüder, Geyhatu, Gazan Han, Tarmaşirin, Özbek Han) üzerindeki Türk etkisi ayrıntılı bir şekilde kaynaklarla desteklenerek açıklanmıştır. Örneğin, Ahmed Tegüder ve Gazan Han'ın Müslüman olmalarına rağmen Moğol-Türk dinî adet ve geleneklerini sürdürdüklerini açıklamaya çalışırken Ölceytü Hüdâbende (1304-1316) tarafından Memlûk Sultanına gönderilen mektubunda Gazan Han hakkında yazmış olduğu "*zâhiren Müslüman, fakat gerçekte 'kâfir' idi*" satırlarını örnek göstererek konuyu daha da ilgi çekici kılmayı başarmıştır (Uyar, 2020: 53). Yazar özellikle İlhanlı Tegüder-Argun mücadelesinde Argun'un galibiyetini ustalıkla anlatmıştır. Aynı şekilde, Gazan Han döneminde *İslam bayrağının dalgalanmasında* herhangi bir sorunun yaşanmayıp, Tegüder

⁵ Kitapta bahsedilen Kalenderiler başta olmak üzere 13. Yüzyılda Balkan coğrafyasındaki diğer heterodoks görüşlerden bazıları için bkz: Ayşe Beyza Büyükcınar, "Romanya "Babadağı" Ekseninde Sarı Saltuk ve Heterodoks İslam", *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, Çanakkale 6-8 Ekim 2016, Bildiriler*, C. I, ed. Aşkın Koyuncu, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Balkan ve Ege Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2017.

döneminde sorun yaşanmasını ileri gelen Moğol kumandanlarının İslam karşıtı hislerinin Argun tarafından maharetle kullandığı kitapta isabetli tespitlerle açıklanmıştır.

“Moğollar Anadolu’da” kitabın beşinci başlığıdır. Bu başlık, kitapta yukarıdaki ifadelerimizden de anlaşılacağı üzere aslında alt başlık bulunan tek bölümdür. Bu başlığa kısa bir giriş yaptıktan sonra ilk alt başlık karşımıza “Moğollara Tabilik Döneminin Başlaması: Köseadağ Savaşı” olarak çıkmaktadır. Diğer alt başlık ise, “Moğolların Anadolu Selçuklu Devleti’ni Doğrudan Yönetimi”dir. Bu bölümün giriş kısmında Moğolların Anadolu’ya ilk giriş kısmı kronolojik bir sıra takip edilerek özetle okuyucuya verilmiştir. Bu yönüyle bu sahayı çalışacak herhangi bir araştırmacının önüne titizlikle hazırlandığı belli olan bir metin çıkartılabilmektedir. Bölümde, sadece Moğollarla alakalı değil, Selçuklularla alakalı da önemli bilgiler mevcuttur. Yazar, örneğin Alâüddin Keykubâd dönemi için “*Batılıların bu dönemlerde Selçuklu ülkesine ‘Türkiye’ ve ‘Türkistan’ adlarını verdikleri*” (Uyar, 2020: 65) anekdotunu okuyucuya metin arasında vermiştir. Aslında yazar burada dönemin Anadolu’sunun siyasi ve sosyal durumunu açıklamaktadır. Bu açıklamaları bitirdikten sonra alt başlık olan “Moğollara Tabilik Döneminin Başlaması: Köseadağ Savaşı”dır. Bu başlık altında yazar, Köseadağ Savaşı’nın hikâyesini anlatırken Türk-Moğol etkileşiminin aslında vakti zamanında Türk dünyasına nasıl bir zarar verdiğini ifade etmektedir. Bu ifadeden kastımız, tecrübesiz Selçuklu komutanlarının Köseadağ ovasına geldiklerinde tecrübeli devlet adamlarını dinlemeyerek yirmi bin kişilik bir öncü kuvvetle Moğollara saldırmaları hikâyesidir. Bu saldırı esnasında Moğolların konargöçer Türklerin savaş taktiklerini kullanarak Selçuklu öncü kuvvetlerini yok edişlerinin anlatılmasıdır (Uyar, 2020: 68). Yazar, Selçukluların Moğollara mağlup olma hikâyesini Moğolların Türklerle olan etkileşimi sonucunda Türklerden savaş taktiklerini öğrendiklerini ve bu taktikleri Türklere karşı uyguladıklarını ifade etmiştir. Aslında, Selçuklunun sonunu getiren ve bir nevi Moğolların Anadolu’daki yükselişini ifade eden Köseadağ Savaşı’nın akabindeki olaylar anlatılırken, Batu Han’ın Moğollar üzerindeki saygın durumu okuyucuya güzel bir şekilde verilmiştir. Bu duruma bir ekleme yapmamız gerekirse, bu saygınlığın Anonim Gürcü Kroniğinde (*Kart’lis Tskhovreba*) Göyük Han’a rağmen Batu Han’ın ‘büyük han’ olarak gösterilmesidir. Pek tabii bunda Baycu Noyan’ın Azerbaycan Mugan’da ikamet etmesinden kaynaklı Güney Kafkasya halklarını etkileyen Moğol baskısının etkisi olabilir. Zira, bu dönemde Gürcistan toprakları, Altın Ordu Devleti’nin resmi olarak hakimiyet alanında olmadığı halde, Karakurum ile Gürcistan arasındaki meseleler (Güney Kafkasya coğrafyasının

tamamı) Batu Han tarafından idare edilmekteydi.⁶ Bu başlık altında Anadolu'nun Moğol istilası dönemini tüm ana hatlarıyla anlatan yazar, dönemin Moğol-Memluk ilişkilerini de başarılı şekilde vermeyi başarmıştır. Ancak bundan daha önemlisi ise, genellikle Moğolların Anadolu istilası sırasında değinilmeyen Karamanoğulları-Moğol ilişkilerine de değinmeden geçmemesi olmuştur. Bu bölümün diğer alt başlığı ise "Moğolların Anadolu Selçuklu Devleti'ni Doğrudan Yönetimi" üzerinedir. Bu bölüm aslında Türkmen (Anadolu) Beyliklerinin Moğollarla mücadelesini bütünüyle verdiği için önemlidir. Türkmen Beylikleri ile ilgili yapılan çalışmaların az sayıda olması ve genellikle tek beylik üzerinden çalışmaların yapılmasından ötürü, yazar bu bölümde Karamanoğullarının akabinde Germiyanoğullarının ve Eşrefoğullarının da Moğollar ile mücadele ettiğini vurgulayarak okuyucuya bir kronolojik sıra sağlamayı başarmıştır. Yine adını çok az duyduğumuz "Kılavuzoğulları"ndan bahsetmiştir. Ancak, bu bahsi geçen beyliklerin Moğollarla ilişkileri konusunda literatürde bir boşluk olduğundan ötürü bu boşluğu doldurmak adına konu başlığını geniş tutmak daha iyi olabilirdi.

Kitabın son bölümünün konusu ise, "Osmanlı İmparatorluğu Kurumları Üzerine" ismini taşımaktadır. Özellikle Selçuklu sanat ve mimarisinden etkilenmesiyle bilinen İlhanlılar, Osmanlı İmparatorluğunun da teşkilat yapısını etkileyen bir devlettir. İlhanlıların kurumları üzerinde de *Türk-İslam karakterinin hâkim* olduğunu (Uyar, 2020: 93) vurgulayan yazar bu durumu da kısa bir şekilde izah eder.

Sonuç kısmı bulunmayan bu kitapta okuyucu kitabı bitirdikten sonra, kısa bir genel değerlendirmeyi bekliyor olsa da, zaten bilgiden ziyade yorum ve görüş içeren bir eser okuduğu için yeterince tatmin olabilecektir. Şüphesiz ki bu kitap, hacminin küçüklüğüne rağmen içeriğinin yoğun olmasıyla birlikte yılların birikimi sonucu ortaya çıkmış olduğunu okuyucuya göstermektedir. Yazım dilinin çok akıcı olması ve *Türk-Moğol tarihsel bağlarının* ana hatlarını kısa ve öz şekilde okuyucuya kazandırabildiği için Moğol tarihi çalışanlarının *kılavuz* kitabı olma niteliğini hakkıyla yerine getirmiştir. Yazar, Moğolların sosyal, ekonomik, kültürel, dini ve siyasi konulardaki merak edilen konularını yeni bilgiler katarak ve isabetli tespitler yaparak okuyucuya verebilmeyi başarmıştır. Yine yazarımız, bu son kitabıyla sade bir üslup tercih ederek dönemin Ortaçağ Anadolu'su ve

⁶ Ayşe Beyza Büyükçınar, *Saqartvelosa da Okros Urdos Urtiertobebi XIII-XIV Saaukuneebshi (Kartuli Tskarobis Mihedoit (Gürcü Kaynaklarına Göre 13-14. Yüzyılda Gürcistan Altın Ordu İlişkileri)*, Batum Shota Rustaveli Üniversitesi Tarih Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Batum 2019, s. 176.

Yakınoğu'daki büyük güçlerini çalışan ve çalışacak araştırmacılara yol gösterici nitelikte bir eser ortaya çıkarabilmiştir.

KAYNAKÇA

- Bulak, Şahap, "Türkçe'nin Sadeleştirilmesinde Yanlış Ek Kullanımı veya Eklerin Yanlış Kullanımı", *The Journal of Academic Social Science Studies*, vol. 6/3, 2013, s. 57-76.
- Büyükçınar, Ayşe Beyza, "Romanya "Babadağı" Ekseninde Sarı Saltuk ve Heterodoks İslam", *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, Çanakkale, 6-8 Ekim 2016, Bildiriler*, C. I, ed. Aşkın Koyuncu, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Balkan ve Ege Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2017.
- Büyükçınar, Ayşe Beyza, *Saqartvelosa da Okros Urdos Urtiertobebi XIII-XIV Saaukuneebshi (Kartuli Tskarobis Mihedvit (Gürcü Kaynaklarına Göre 13-14. Yüzyılda Gürcistan Altın Ordu İlişkileri)*, Batum Shota Rustaveli Üniversitesi Tarih Bölümü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Batum 2019.
- Miyawaki- Okada, Junko, "The Japanese Origin of the Chinggis Khan Legends", *Inner Asian*, vol. 8, no.1, 2006, s. 123-134.
- Yavuzcan, Gaye, "Japon Ulusal Kimliğinin İnşasında Moğollara Dair Söylemler", *Timurlu Tarihine Adanmış Bir Ömür 75. Doğum Yılında Prof. Dr. İsmail Aka'ya Armağan*, ed. Musa Şamil Yüksel, Ankara 2017, s. 477-488.

